

סילבוס - תוכנית הוראה לקורס שם הקורס: פירושי רשב"ם לתורה

פרופ' יהונתן יעקבס | המחלקה לתנ"ך

Rashbam's Commentary on the Torah | שם הקורס

מס' קורס 08-618-01

קורס מקוון	סוג הקורס:
4 נ"ז	היקף נ"ז:
תשפ"ה	שנת לימודים:
שנתי	סמסטר:
קורס מקוון	יום ושעה
_____	שעת קבלה:
yonyy29@gmail.com	מייל מרצה:
_____	קישור לאתר מודל:

תיאור הקורס ותוצרי למידה

תקציר הקורס (להרחבה)

עניינו של קורס זה הוא פירוש רשב"ם לתורה. רשב"ם, נכדו של רש"י, הוא גדול פרשני הפשט בצפון צרפת בימי הביניים. למרות זאת לא זכה פירושו לפופולאריות רבה במהלך הדורות. במהלך הקורס נבחן בין השאר את הנושאים הבאים: מבוא כולל לפרשנות הפשט בצפון צרפת בימי הביניים; תולדותיו של רשב"ם ויצירתו התורנית; עקרונותיו הפרשניים של רשב"ם; יחסו של רשב"ם למדרשי חז"ל; יחסו של רשב"ם לרש"י; "דרך המקראות"; עקרון ההקדמה בפירושי רשב"ם; פולמוס אנטי-נוצרי בפירושי רשב"ם.

תוצרי הלמידה (להרחבה)

1. הסטודנטים ילמדו על פרשנות הפשט בצפון צרפת בימי הביניים
2. הסטודנטים ייחשפו לתרבות ולחברה היהודית בצפון צרפת, והשפעתה על הפרשנות
3. הסטודנטים ילמדו להבחין בין פרשנות דרש לבין פרשנות פשט
4. הסטודנטים יבחינו בין הפרשנות הנוצרית לבין הפרשנות היהודית, ויכירו את ההשפעה ההדדית בין העולמות הפרשניים השונים
5. הסטודנטים יכירו את עקרונותיו הפרשניים הפשטיים של הפרשן

למידה פעילה - תכנון מהלך השיעורים: (להרחבה)

מס' השיעור	נושא השיעור	למידה פעילה	קריאה/ צפיה נדרשת
2-1	מבוא כללי לפרשנות הפשט בצרפת בימי הביניים	זהו קורס מקוון, הלמידה היא עצמית ומלווה במטלות ובחנים בסוף כל יחידה	*טויטו אלעזר, "הרנסנס של המאה ה-12", "הפשטות המתחדשים בכל יום": עיונים בפירושו של רשב"ם לתורה, רמת גן 2003, עמ' 33-11.
4-3	תולדות רשב"ם ויצירתו הרוחנית		*אורבך אברהם אלימלך, בעלי התוספות: תולדותיהם, חיבוריהם ושיטתם, ירושלים 1980, עמ' 59-45.
7-5	עקרונותיו הפרשניים של רשב"ם		*יעקבס יהונתן, "ללמוד תיבה מחברתה: רשב"ם כמפרש המקרא מתוך עצמו", שנתון לחקר המקרא והמזרח הקדום יז (תשס"ז), עמ' 231-215.
10-8	יחסו של רשב"ם למדרשי חז"ל		M. Lockshin, "Tradition or Context: Two Exegetes Struggle with Peshat", <i>From Ancient Israel to Modern Judaism: Essays in Honor of Marvin Fox</i> , II, Atlanta 1989, pp. 173-186.
12-11	יחסו של רשב"ם לרש"י		כסלו איתמר, "ואשר שם לבו לדבר יוצרינו: ההיגד המתודולוגי של רשב"ם בתחילת פירושו לספר ויקרא ותרומתו להבנת יחסו של רשב"ם לפירושו של רש"י", תרביץ עג, ב [תשס"ד], עמ' 238-225.
14-13	'דרך המקראות' בפירושי רשב"ם	טויטו אלעזר, "הפשטות המתחדשים בכל יום": עיונים בפירושו של רשב"ם לתורה, רמת גן תשס"ג, עמ' 138-134, 164-158.	

יעקבס יהונתן, "עקרון ההקדמה בפירוש רשב"ם לתורה", עיוני מקרא ופרשנות ח (מנחות הוקרה וידידות לאלעזר טויטו), בעריכת ש' ורגון, ע' פריש, מ' רחימי, ירושלים תשס"ח, עמ' 451-479.		עקרון ההקדמה	16-15
טויטו אלעזר, "שיטתו הפרשנית של הרשב"ם על רקע המציאות ההיסטורית של זמנו", עיונים בספרות חז"ל במקרא ובתולדות ישראל, מוקדש לפרופ' ע"צ מלמד, רמת גן תשמ"ב, עמ' 48-74.		הבטה לאחור בפירושי רשב"ם	18-17
		רשב"ם והפולמוס היהודי-נוצרי	20-19
		הסיבות לחוסר הפופולאריות של רשב"ם	22-21
		סיכום: רשב"ם כפרשן פשט	24-23

הערכה מעצבת (מטלת ביניים - להרחבה)

הערכה מעצבת (Formative Assessment) היא הערכה או משוב הניתנים במהלך הקורס, זאת בשונה מהערכה מסכמת (Summative Assessment) שבה ההערכה ניתנת לסטודנטים רק בסוף הקורס (לדוג' פרויקט או מבחן). כאשר הסטודנטים מקבלים משובים תוך כדי הלמידה (לדוגמה על ידי הגשת תרגילים מצגות, חידונים, יצירת פודקאסטים, מיני בחנים ממוחשבים ומטלות), הם יכולים לעצב באופן פעיל את המשכה וניתנת להם הזדמנות להשתפר וללמוד במהלך תהליך ההערכה.

ציון סופי

בסוף כל יחידה יש בוחן. הציון הסופי של הקורס יורכב מ 20% ציוני בחנים; 80% ציון בחינה בסוף הקורס.

דרישות הקורס

בוחן בסוף כל יחידת לימוד בחינה פרונטלית בקמפוס בסוף הקורס

דרישות קדם

אין

ביבליוגרפיה: תכנים עדכניים לעיון בקריאה, צפייה והאזנה
רשות (להעשרה):

מהדורות: פירוש הרשב"ם השלם על התורה, מהדורת דוד ראזין, ברעסלוי תרמ"ב.

פירוש התורה לרשב"ם עם מראי מקומות, הערות ומבוא מהדורת אברהם יצחק ברומברג, (מבוסס על מהדורת ראזין), ירושלים תשכ"ט.
פירוש רבי שמואל בן מאיר לספר איוב, מהדורת שרה יפת, ירושלים תש"ס.
פירוש רבי שמואל בן מאיר לקהלת, מהדורה חדשה מתוך כתב יד ומבוא, שרה יפת ורוברט ב' סולטרס, ירושלים תשמ"ה.
פירוש רבי שמואל בן מאיר לשיר השירים, מהדורת שרה יפת, ירושלים תשס"ח.
דייקות מרבנו שמואל, מהדורה ביקורתית עם מבוא ותוכן עניינים מפורט מאת רונאלה מרדלר, ירושלים תש"ס.

מחקרים וסקירות:

גרינברג משה, "רשב"ם", פרשנות המקרא היהודית: פרקי מבוא, ירושלים 1983, עמ' 77-79.
טויטו אלעזר, "הפשטות המתחדשים בכל יום": עיונים בפירושו של רשב"ם לתורה, רמת גן תשס"ג.
מוסקוביץ יחיאל צבי, פרשנות המקרא לדורותיה, עמ' 52-65.
מלמד עזרא ציון, מפרשי המקרא: דרכיהם ושיטותיהם, כרך א, ירושלים תשל"ח, עמ' 449-513.
סבתו מרדכי, "פירוש רשב"ם לתורה", מחניים, 3 (תשנ"ג), עמ' 110-125.
סגל משה צבי, פרשנות המקרא, ירושלים תשי"ב, עמ' סט-עב.
פוזנזקי ש"א, מבוא על חכמי צרפת מפרשי המקרא, ורשה תרע"ג, עמ' 39-49.
רבינוביץ חיים ראובן, "הרשב"ם כפרשן המקרא", בית מקרא סו (תשל"ו), עמ' 462-471.

Berger Moshe, *The Torah Commentary of Rabi Samuel Ben Meir*, PhD Dissertation, Harvard University, 1982.

Liss Hanna, *Creating Fictional Worlds: Peshat-Exegesis and Narrativity in Rashbam's Commentary on the Torah*, Leiden 2011.

Porges R., "R. Samuel b. Meir als Exeget, und die erste kritische Ausgabe seines Pentateuch-Kommentars", *MGWJ* 32 (1883), pp. 161-182, 217-228, 233-235.

Rosin David, *R. Samuel b. Meir als Schrifteklärer*, Breslau 1880.